

Nermin S. Vučelj¹
Univerzitet u Nišu
Filozofski fakultet
Departman za francuski jezik i književnost

GALI, PRECI FRANCUZA: IZMEĐU POLITIČKOG MITA I ISTORIOGRAFIJE

Apstrakt: *Budući da Gali nisu ostavili zapise o svojoj kulturi, i kako su Zapisi o Galskom ratu (Commentārii dē Bellō Gallicō) Gaja Julija Cezara jedina celovita i neposredna hronika koja nam je ostala o galskoj civilizaciji, i to na njenom kraju, u trenutku kada galske zajednice bivaju ratno poražene sredinom 1. veka pre nove ere, čime započinje i proces njihove romanizacije, time je istorija danas neminovno suočena više s legendama o Keltima/Galima, a neuporedivo manje s verodostojnim podacima. Međutim, katkad istorija proračunato prigrlji izmišljeno iz političkih pobuda, kao što je to bio slučaj s postrevolucionarnom Francuskom, najpre carskom, onda i republikanskom, a posebno u doba Treće republike (1870–1940), kada je teza o Galima kao precima Francuza postavila temelje u zdanje obrazovnog sistema i poslužila u politici svegrađanskog nacionalnog okupljanja u ime republikanskih ideala. U ovom radu se, na osnovu istoriografskih, filoloških i polemičkih napisa, kritičko-analitički razmatra političko-istorijska teza o Galima kao precima Francuza i preispituju paralele između galske i francuske duhovnosti, s ciljem da se iznova ukaže na preplitanja legendarnog i istoriografskog u našem poznavanju drevne keltske/galske civilizacije i da se preispita opstaje li i danas političko-istorijski mit o Galima kao precima Francuza.*

Ključne reči: *Gali/Kelti, romanizacija, Francuzi, historiografija, politički mit.*

¹nermin.vucelj@filozofski.rs

1. Uvod

Oni su svoji na svome. Odvažni su. Vole dobro da jedu i piju, i da se zabave. Kavgađizije su, ali vole drugove. I samo se jedne stvari plaše – da im nebo ne padne na glavu. Ukratko – oni su Gali! Rečima Gosinijevim (René Goscinny), koje će crtežom ilustrovati Iderzo (Albert Uderzo), preneti smo u godinu 50. pre nove ere, kada je skoro cela Galija bila okupirana, sem jednog ustaničkog seoceta što se uspešno odupire rimskom osvajaču, na severozapadu, u Armorici. Asteriks, fizički omaleni vedri galski ratnik, u društvu nerazdvojnog Obeliksa, gorostasnog i gojaznog raznosaa kamenih spomenika menhira, nadljudske fizičke snage, budući da je kao dečak upao u kotao s čarobnim napitkom, koji, inače, trenutno daje snagu kada se ispije propisana doza, dok je u Obeliksovom slučaju-incidentu proizvedeno trajno dejstvo super-moći, središnji su likovi popularnog francuskog stripa kojem je autorski dvojac Gosini–Iderzo udahnuo život 1959. godine. Nasuprot dobro organizovanoj i disciplinovanoj rimskoj vojsci, predvođenoj Gajem Julijem Cezarom (Caius Iulius Caesar), stoji plemenska skupina nekultivisanih Gala, čije odnose, umesto građanskih zakona, uređuje običajno pravo, autoritet plemenskog vođe i učenog druida, što je, prema nekim tumačenjima, parabola o geopolitičkim odnosima u Evropi deceniju i po ranije: s jedne strane, moćna okupaciona sila koju karakterišu red i administrativna besprekosnost, a s druge strane, čestiti ljudi okrenuti svakodnevnim zadovoljstvima, a koji imaju istaknut duh narodnog jedinstva u borbi protiv neprijatelja: spram nacističke sile – De Golova Francuska.²

Svakako ostaje najzabavnije, najmaštovitije, time i najuputnije, čitati strip *Asteriks* (*Asterix*) u njegovom prirodnom (pseudo)istorijskom kontekstu – rimskog pokoravanja Galije sredinom 1. veka pre nove ere. Tim pre što je Galija, naposljetku, pokorena i latinizirana, a čudotvorni napitak, koji je spravljao druid Panoramiks za svoje seljane, kako bi ratnički nadjačali rimske legije, nije naišao na široku pangalsku upotrebu, što bi doprinelo da se potuku Rimljani i trajno oteraju preko Alpa, dok će čudotvorna reč Šarla de Gola (Charles de Gaulle, 1890–1970), predvodnika francuskih ustanika protiv nemačke okupacije, tog savremenog opscenara i tvorca modernog epa o Francuskoj, kako ga, u romanu *Francusko umeće ratovanja* (*L'art*

² U svojoj analizi ideoloških referenci koje bi se mogle iščitavati u *Asteriksu*, Alen Korbelari smatra da se, uprkos zabavnom i fantastičkom karakteru stripa, preko njega upućuje i ozbiljna poruka o Francuskoj u političkom ustrojstvu zvanom Peta republika, te da je to golistička slika nezavisne i ponosite Francuske, nepoverljive prema modernizmu oličenom u Sjedinjenim Američkim Državama, koje nameću novo svetsko ustrojstvo, i da se, prema tome, u stripu mogu učitavati aluzije na otpor amerikanizaciji. „Svojim modernim građevinama, Rimljani narušavaju pejzaž” – podseća nas Korbelari na jednu Asteriksovu repliku, a u kojoj ovaj kritičar vidi radije aluziju na otpor projektu *Pax americana*, kao pandan projektu *Pax romana*, nego što aludira na nacizam (Corbellari 2010: 6, 9).

français de la guerre, 2011), u negativnom smislu određuje književnik Aleksi Ženi (Jenni 2011: 160–161), proizvesti mentalno dejstvo čiji je efekat, gotovo kao kod Obeliksa upalog u kotao, ako ne trajan, ono na vrlo duge staze, te ne samo da će kao pokretačka snaga ta degolovska *Reč* (koja u početku beše) organizovati Pokret otpora u borbi protiv nacista već će (p)ostati nacionalna vodilja u drugoj polovini 20. veka.

Kao što je general De Gol stvorio jedan politički mit koji je proizveo Petu republiku 1959. godine, ako se opet referišemo na kritičko raskrinkavanje koje u romaneskno-esejističkoj formi izvodi savremeni pisac Ženi, tako je i postrevolucionarna Francuska, najpre u doba Prvog carstva (1804–1815), zatim tokom Druge republike (1848–1852) i Drugog carstva (1852–1870), negovala politički mit o galskim korenima francuske nacije, da bi u vreme Treće republike (1870–1940), s obrazovnom politikom koju je sprovodila, izgradila zdanje nacionalne mitske istorije koja od galskog pobunjenika Vercingetoriksa (Vercingetorix) pravi francuskog nacionalnog junaka, a njegovu borbu protiv Rimljana za oslobođenje galskih teritorija prosvetno-vaspitno predočava kao borbu za oslobođenje Francuske.

Ovaj rad nudi kratki pregled historiografskih saznanja o Galima, analitički razmatra istorijsko-antropološku tezu o galskim korenima današnjih Francuza i filološki se osvrće na elemente galskog duha francuskog jezika. Namera je da se iznova ukaže na preplitanja legendarnog i historiografskog u našem poznavanju drevne keltske/galske civilizacije i da se preispita opstaje li i danas političko-istorijski mit o francuskim precima Galima.

2. Gali, naši preci

„Gali, naši preci” – jeste istorijsko-pedagoška krilatica u školskoj poduci u doba Treće Republike, uvedena obrazovnom reformom od 1867. godine, jer „Francuska je prethodno bila Galija” (« Avant la France était la Gaule »), a „Galija nagoveštava Francusku” (« la Gaule préfigure la France »), te – prema Lotu (Ferdinand Lot, 1866–1952), koji je tek jedan od brojnih istoričara od franko-nacionalnog zanosa – „izučavati istoriju Galije znači izučavati istoriju Francuske” (« faire l’histoire de la Gaule, c’est faire l’histoire de la France »), kako u *Enciklopediji francuske kulture* (*Encyclopédie de la culture française*, 1991) navodi Luj Pap (Pape 1991: 328). Tako Lot, u studiji *Galija, etnički, društveni i politički temelji francuske nacije* (*Gaule, les fondements ethniques, sociaux et politiques de la nation française*, 1947), opravdava istoričarske postavke i udžbeničke definicije koje govore – „o prirodnim granicama

Francuske”, jer teritorija na kojoj se prostirala stara Galija u glavnim obrisima se poklapa s prostorom na kome su kasnije, posle rimskog osvajanja, nastale antička provincija Galija, franačka država i današnja Francuska, a te tzv. prirodne granice, koje manje-više preslikavaju isti prostor antičke Galije, srednjovekovne Franačke, te postnapoleonovske Francuske, čine – Okean, Pirineji, Mediteran, Alpi, Rajna.

Luj Pap, u enciklopedijskom članku „Galija i Gali” (1991: 328), retorski se pita može li se početak istorije Francuske, vezan za teritoriju, postaviti u doba dalekih civilizacijskih epoha stare ere, kada svi stanovnici tzv. Galije nisu bili Gali, kada su se tadašnja plemena, o kojima je zapise sačinio Gaj Julije Cezar, razlikovala međusobno po jeziku, običajima i društvenoj organizaciji. Anrijet Valter (Walter 1988: 32–33), u studiji *Francuski jezik u svim pravcima* (*Le français dans tous les sens*, 1988), primećuje da se u udžbenicima, a u kojima se u temi „naši preci Gali” (« nos ancêtres les Gaulois ») pridaje veliki značaj vojnom, političkom i ekonomskom osvajanju Galije od strane Julija Cezara sredinom 1. veka pre nove ere, prećutkuje druga značajna stvar: svi žitelji Galije počeli su da uče latinski jezik. Prema tome, kao rezultat imamo danas francuski jezik, kao romanski jezik koji je proistekao iz latinskog, a ne francuski kao keltski jezik koji bi došao iz galskog govora. Istoričar Pjer Mikel (Miquel 1976: 9), koji Gale naziva „mitskim precima Francuza” (« ancêtres mythiques des Français »), o kojima se, inače, ne zna mnogo, a ono što se zna, dolazi, pre svega, od zapisa koji su drugi ostavili o njima, veli (1976: 10–11) da je Francuska, u XV veku, od vremena Žan d’Ark (Jeanne d’Arc), ustaljeno već srpski prevodno – Jovanka Orleanka, implicitno svesna toga da postoji kao nacija, a da je s Revolucijom od 1789. narodna volja okupljanja i ujedinjenja dobila zakonodavne okvire.

Istoričar Genl (Jean-Philippe Guinle), u *Vladarima Francuske* (*Les souverains de la France*, 1997), preliminarno poglavlje studije naslovljava „Francuska pre Francuske”, a takva Francuska uključuje istorijske epohe Galije i Franačke. Tako autor započinje istoriju francuskih vladara s Hugom Kapetom (Hugues Capet), od 987. godine, a ne od Hlodoveha, tj. Klovisa (Clovis), 496. godine, vladara s kojim započinje istorija franačke države, ili kasnije, od Karla Velikog (Charlemagne), za vreme kojeg je franačko carstvo na vrhuncu. To ne znači da autor studije ne pripisuje te epohe francuskoj istoriji. Naprotiv, on čak uzima 620. godinu pre nove ere, kada su Feničani osnovali grad *Massilia* (Marselj), simbolički kao prvi datum u istoriji Francuske. Ali, za svoj pristup u sistematizaciji i analizi vladara u Francuskoj, Genl se rukovodio načelom kontinuiteta političkog vladanja, a koji on vidi u vladarskom nizu od Huga Kapeta do Napoleona III, što je period 987–1870, u kom će Francuska imati „prave nasledne monarhije” (Guinle 1997: 10–11).

Iako Mikel naziva Gale *mitskim precima Francuza*, iako Anrijet Valter otkriva da galski jezik nije preteča francuskog jezika, iako se tzv. prirodne granice Francuske ne poklapaju s teritorijom Galije, koja, uostalom, nikada nije ni postojala kao jedinstvena država, a tzv. Galiji je pripadala i oblast današnje severne Italije, kao i Belgije, uprkos svemu tome, francuski historičar i arheolog Grenije (Albert Grenier, 1878–1961), u duhu romantičarske nacionalne istorije, zaključuje da Francuzi vuku od Gala svoja „najstarija nacionalna obeležja” (Grenier 1970: 23). Vodeći historiografski pravac u Francuskoj, u poslednjoj četvrtini XIX veka i u prvoj polovini XX veka, tj. u doba Treće republike, začetak puta koji vodi ka stvaranju francuske nacije vidi u antičkoj Galiji. Međutim, pitanje je koliko je činjenično utemeljeno tvrđenje da su Gali preci Francuza, a koliko se istorijska poduka zasnivala na legendi, u smislu predanja ili izmišljenje priče, tj. koliko je galsko poreklo francuskog naroda tek moderni politički mit. Osvrnimo se najpre na sačuvane hronike koje se tiču drevnog galskog sveta.

3. Historiografija o Keltima

Prvu svesku *Zabeležaka o Galskom ratu* (*Commentārii dē Bellō Gallicō*), potpisanu godinom 58. pre nove ere, Gaj Julije Cezar započinje podatkom da je Galija podeljena na tri dela i da se i tri naroda koja nastanjuju te oblasti međusobno razlikuju po jeziku, običajima i zakonima, a oni su – Belgi, Akvitani i narod od Belga odeljen rekama Marnom i Senom a od Akvitana Garonom, a „koji se na svom jeziku zovu Kelti, a na našem Gali” (Cezar 1980: 7; César 1891: 1). Prema tome, Gali jesu Kelti – za sebe Kelti, za Rimljane Gali, kao što su i Grci za sebe bili (i danas ostali) Heleni, a za sve ostale, opet preko Rimljana, jesu Grci.

Patrik Galiu (Galliou), u „Uvodu” studije *Keltski svet* (*Le monde celtique*, 1997), zapisuje (Galliou 1997: 7) da su Kelti, nepoznati za obrazovane ljude klasične Evrope, prezreni od otmenih duhova epohe prosvetećenosti, zadugo svrstavani među najgrublje varvare, da bi potom romantičari pokazali naklonost prema njima, ali u književne svrhe – kako bi od njih načinili narod plemenitih divljaka, čija su se čistota osećanja i uzvišenost načina života slagali sa seoskim životom koji još uvek nije uprljala gradska svakidašnjica. Tako je, prema Galiuu, u 19. veku rasla „himera keltomanije”, koja je i na kraju 20. veka hranila „fantazme književnika kojima nedostaje političkog duha, i političara kojima nedostaje kulture” (1997: 7). Dok se stvaraju idealizovane predstave o dobrom keltskom divljaku ili hrabrom galskom ratniku koji mačem seče Germane – dodaje Patrik Galiu (1997: 8) – u tišini biblioteka stvara se razumnija slika o drevnim civilizacijama.

Svesni relativnosti u naučnom pristupu u saznavanju civilizacijske prošlosti koja nam je ostavila vrlo štura svedočanstva o Keltima, i suočeni s nepouzdanošću tako izvedenog historiografskog zaključivanja, valja nam obazrivo pristupiti *činjenicama* koje nam nude historičari i arheolozi. Naše saznanje o Keltima se svodi na sačuvane fragmente iz zapisa koje su o njima drugi ostavili, zatim na sačuvane predmete iz svakodnevnog života i na biološke organske ostatke. Kako to nabroja Pjer Gastal (Gastal 2003: 10): nemamo ostavljenih zakonika, ukaza, prepiske, hronika, beseda, pesama, pozorišnih dela, mitskih kazivanja; od pisanih tragova, od Kelta su ostali samo nadgrobni napisi, posvete i kovani novac.

Značajniji sačuvani grčko-rimski izvori upoznaju nas samo s perifernim područjem keltskog sveta, onim koje se graničilo s rimskom državom. Tako, određeniju i pouzdaniju sliku o Keltima, i to o onima *s ove strane* Alpa, tj. u cisalpijskoj Galiji, što je današnja severna Italija, dobijamo na osnovu *Istorije* koju je napisao Grk Polibije (Πολύβιος/Polýbios) u 2. v. pre n. e., i na osnovu *Rimske istorije* Tita Livija (Titus Livius) na prelazu iz stare u novu eru, zato što su ovi historioografi u svojim prikazima Kelta posezali za neposrednim izvorima, putopisima i kazivanjima očevidaca. Prema Galiiu, grčki učenjak Posejdonije (Ποσειδώνιος/Poseidonios), na prelazu iz 2. veka u 1. vek pre n. e., daje o keltskim narodima objektivniju sliku, više etnografsku, oslanjajući se na neposredno poznavanje oblasti koju opisuje, a reč je o današnjoj južnoj Francuskoj, tj. tadašnjoj transalpijskoj Galiji, onoj *preko Alpa*. Međutim, i od Posejdonijevih zapisa sačuvani su samo fragmenti, a, prema Galiiu, izvesno je da su ti zapisi poslužili kao izvor svim potonjim historičarima koji se u svojim delima dotiču keltskog sveta, kao što su Diodor sa Sicilije (Διόδωρος Σικελιώτης/Diodōros Sikeliōtes), u 1. veku pre nove ere, i Strabon (Στράβων/Strábōn), na prelazu iz stare u novu eru. U svojim zapisima Posejdonije se, za kojeg Galiiu veli da nam je više od bilo kog drugog antičkog pisca približio same ljude koji stoje iza događaja, osvrće naročito na etnografska obeležja (1997: 14): Kelti, hrabri, tašti i slavoljubivi, skloni su kićenju, opijanju i gozbama. Nakon Posejdonija, grčki hroničar Strabon opisuje *Keltoe* kao narod koji pobede čine oholim, a poraz ih preneražava: površni su, divlji i okrutni, što je odlika većine severnih naroda – Strabonovi su zaključci koje prenosi francuski historičar Mikel (Miquel 1976: 21–22).

Nije jednostavno definisati pojmove *Kelti* i *keltski*. Nije to jedna rasa, uobičajeno, što znači mitski stereotipizirano, opisivana kao stasom visoki i plavokosi Kelti, već je pre jedan *ethnos* u smislu široke zajednice koja ima zajednička kulturološka obeležja i zajedničku materijalnu i duhovnu civilizaciju. I jedini kriterij koji se može primeniti da bi se njime označio pojam *Kelti* zapravo je jezik – što nam objašnjava Galiiu: Kelti su pre svega keltofoni, tako da – „keltskim se može nazvati svaki narod

koji je na određenom prostoru ostavio pisane dokumente (posvete, epitafe, itd.) na nekom od govora iz te grupe, i(li) toponime koji potiču iz grupe keltskih govora” (Galliou 1997: 28). Prema Galiiu (1997: 29), keltizacija, kao naseljavanje teritorija od strane Kelta koji onda na njima obrazuju svoja staništa na kojima će praktikovati svoje običaje i primenjivati zakone, obuhvata, rečeno geografijom epohe 21. veka, širok prostor od Irske do Mađarske, od severa Španije do juga Poljske.

Period od 5. do 3. veka pre n. e. smatra se *zlatnim dobom keltskog sveta* (« l'âge d'or du monde céltique » – Galliou 1997: 47), glavnom etapom u kulturnoj i teritorijalnoj ekspanziji varvarskih zajednica centralne i zapadne Evrope. U 3. veku pre n. e., prema Mikelu (1976: 22), Belgi, koje on naziva germanizovanim Keltima, zaposeli su teritorije između Sene, Marne i Rone, odakle su potisnuli proto-Kelte ka britanskim ostrvima. Na početku 2. veka pre n. e., Rim je narastao, budući da je okupirano Iberijsko poluostrvo, tj. teritoriju koju danas nazivamo Španijom, i potčinjena su galska plemena s italijanske strane Alpa. Tako su Kelti, koji su tri veka ranije vladali Evropom, sada bili svedeni na oblast Galije, što je označilo kraj keltske Evrope – zaključuje Mikel (1976: 22–23).

4. Cezarova invazija i Vercingetoriksov ustanak

I dok historiografija tretira kretanje Kelta s one strane Alpa, oblasti koju su Rimljani nazvali transalpijskom Galijom, tj. prekoalpskom Galijom, što je jug Francuske, ka *ovostranoj alpskoj oblasti*, latinski označenoj kao cisalpijska Galija, tj. severna Italija, kao niz ratničkih i pljačkaških ekspedicija, ipak, ti pokreti keltskih naroda nisu imali za svrhu sama pljačkanja, već su oni bili, prema Galiiu (1997: 67), „istinski kolonizatorski projekat”, koji je doveo do toga da se obrazuju velike keltske zajednice u severnoj Italiji.³ Suočeni s teritorijalnim širenjem keltskih zajednica na severu Italije, tj. u cisalpijskoj Galiji, Rimljani se nisu zaustavili samo na tome da tu oblast zaposednu, već su pod svoju kontrolu stavili i transalpijsku oblast (mediteranski pojas od Alpa do Pirineja) „jer se našla na putu za Španiju” (Miquel 1976: 23).

Zaposednuta teritorija, koja se prostirala na jugu od Nice do Tuluze i dosegala do Centralnog masiva, postala je rimska pokrajina. Mikel navodi godine 125–120, kao one u kojima je osvojena transalpijska Galija (1976: 31–32) i da je teritorija uređena

³ Zabeleženo je keltsko osvajanje Rima 390. godine pre n. e. (Miquel 1976: 21; Galliou 1997: 112). Ranije, u ratnom sukobu, 386. god. pre n. e., Rimljani su bili dotučeni, a grad opljačkan i spaljen, i jedino je Kapitol izdržao sedmomesečnu opsadu i bio spasen upozorenjem koje su raznele uznemirene i bučne guske. *Tako su guske spasile Rim* – što je „verovatno čista izmišljotina”, kako sumnja Galiiu (1997: 66).

kao *Provincia Romana*, tj. kao Rimska pokrajina, kako se geografski određivala u odnosu na Rim, odnosno kao *provincija*, odakle će ostati i danas naziv *Provansa* (na francuskom – *Provence*) za južnu regiju u Francuskoj. Administrativno sedište biće novoosnovano naselje Narbona, po kojoj će onda i pokrajina biti nazvana Narbonskom Galijom (*Gallia narbonensis*). Tako je transalpijska Galija, *s one strane Alpa* u odnosu na Rim, zapravo Narbonska Galija.

Prema Galiiu (1997: 97–98), u početku nije bilo namere da se osvoji i ostatak Galije, već je rimskom senatu prvenstveno bilo stalo do toga da se očuva red u novoj pokrajini i da se predupredi opasnost od varvarske invazije, koja je i pokušana, od strane germanskih plemena Tevtona i Cimbra, koje će, 102. godine pre n. e., poraziti rimski vojskovođa Marije (Gaius Marius). A onda će se pojaviti Gaj Julije Cezar, prokonzul cisalpijske i transalpijske Galije, koji će se umešati u unutrašnje stvari Galije, gonjen ambicijom da premaši svog političkog rivala Pompeja (Cnaeus Pompeius Magnus), a u tome će mu okolnosti ići naruku: Helveti i Boji će pokušati da se presele u jugozapadnu Galiju gonjeni Germanima; galski savet će zatražiti od Cezara da interveniše protiv germanskog vođe Ariovista (Ariovistus), koji je zaposeo posede Sekvana i postao pretnja Heduma, saveznicima Rima. Postavivši se kao branitelj Galije, Cezar će potući Germane kod Rajne 58. godine pre n. e., a sledeće, 57. godine, krenuće u bitku protiv moćne konfederacije Belga i plemena u Armorici, na severozapadu Galije. Godine 56, krenuće u zapadnu Galiju, i kad se bude pomislilo da je Galija pacifikovana, nemiri koji će izbiti tokom 54. i 53. godine to će demantovati, i pojaviće se galski junak Vercingetoriks, kojeg su pristalice proglasile za kralja, a koji će, kako to beleži istoričar Eduar Peroa – „žarom svoje ubedljive reči, splotkom ili snagom” pokrenuti sve narode „od granica Narbonske provincije do obala srednjeg toka Sene, od Centralnog Masiva do granica Armorike” (Peroa et al. 1961: 31).

Istoriografski detalji i hroničarska dramatika u vezi s galskim ustankom mogu se pronaći u *Zapisima o Galskom ratu* Gaja Julija Cezara, „grobara galske nezavisnosti”, kako ga naziva Peroa (1961: 27). Vercingetoriks se pojavljuje u „Sedmoj knjizi”. Godina je 52. pre nove ere. U dugoj listi plemena koja su se u ljudstvu pridružila Vercingetoriksu, a koju Cezar ispisuje u odeljku 75, nalazi se četrdeset jedno pleme iz čitave Galije, sa preko sto pedeset hiljada ratnika.⁴ Ipak, u teškim borbama, Gali su postradali: mnogo ih je porobljenih ili pobijenih, a oni koji su uspeli da umaknu,

⁴Patrik Galiiu pominje brojku od „oko 250.000 muškaraca pristiglih iz čitave Galije” (1997: 101). Plutarh beleži da „što se god u Galiji za rat najsposobnije vojske od različnih plemena pokupilo, to je naoružano stiglo pod Alesiju: bilo ih je tri stotine hiljada, a u samom gradu nije bilo manje od sto i sedamdeset hiljada boraca” (Plutarh 1950: 217).

razbežali su se svak ka svom zavičaju. Vercingetoriks je sazvaio skupštinu i saopštio saborcima da je „taj rat preduzeo ne radi svojih potreba, već radi zajedničke slobode, a budući se sudbini treba predati, on im se na dva načina nudi, bilo da njegovom smrću Rimljanima zadovoljštinu pruže, bilo da žele da ga živa predaju” (Cezar 1980: 206).⁵ Pobjednik je naložio da se oružje preda, da se privedu sve vođe, kao i Vercingetoriks. U Rimu se dvadeset dana slavila pobjeda nad pobunjenim Galima. Time se završava „Sedma knjiga” *Zapisa o Galskom ratu*. Dalje se više ne pominje galski ustanički predvodnik Vercingetoriks. Ono što nam o njemu ne kazuje Cezar u svojim *Zapisima*, dopunjuje Eduar Peroa: „Šest meseci je čamio u tamnici pre no što će ukrasiti trijumf svog pobjednika i na kraju biti prinesen na žrtvu bogovima” (1961: 32). Luj Pap navodi (1991: 693) da je galski kralj-pobunjenik pogubljen 46. godine pre n. e., nakon što je poslužio Cezaru u slavljeničkoj povorci.

Vercingetoriks – *prva ličnost u istoriji francuske nacije*, to je atribut pod kojim je pominjan u školskoj poduci u vreme Treće republike. A do sredine 19. veka, prema Papu (Pape 1991: 24), ovaj danas najpoznatiji Gal i prvi personalizovani *predak Francuza*, bio je nepoznat. Car Napoleon III, u vreme Drugog carstva (1852–1870), video je u galskom junaku nacionalnu figuru. Godine 1865. naložio je da se podigne spomenik na čijem je postolju zapisano – „Ujedinjena Galija, koja predstavlja jednu naciju, pokrenuta od istog takvog duha, može prkositi vasiljenjima” (« La Gaule unie, formant une seule nation, animée d’un même esprit, peut défier l’univers » – Pape 1991 : 24), a što je, kako navodi američki antropolog Ditle (Dietler 1994: 584), rečenica preuzeta iz Cezarovih *Zapisa o galskom ratu*, koju rimski osvajač i hroničar pripisuje Vercingetoriksu, koju je on izgovorio u besedi svojim saborcima. Međutim, Cezarova rečenica u 29. odeljku „Sedme knjige” *Zapisa o galskom ratu*, koju čitamo u latinskom originalu, u francuskom i u srpskohrvatskom prevodu, glasi posve drugačije, i u njoj Vercingetoriks obznanjuje nameru da poveže u jedan poredak galska plemena, jer se takvom savezu onda ni celi svet ne može odupreti.⁶ Prema tome, istrgnuta iz konteksta, i preinačena, što onda znači i krivotvorena, Cezarova

⁵ „Postero die Vercingetorix, concilio convocato, id se bellum suscepisse non suarum necessitatum, sed communis libertatis causa, demonstrat; et, quoniam sit fortunae cedendum, ad utramque rem se illis offerre, seu morte sua Romanis satisfacere, seu vivum tradere velint” (César 1891: 322–323).

⁶ „Nam quae ab reliquis Gallis civitates dissentirent, has sua diligentia adjuncturum, atque unum consilium totius Galliae effecturum, cujus consensu ne orbis quidem terrarum possit obsistere : idque se prope iam effectum habere.” / « Par ses soins, les pays jusqu’alors séparés de la cause commune vont, entrer dans son alliance, et feront de toute la Gaule un seul corps, auquel le monde entier ne saurait résister » (César 1891: 268). „Jer one države koje se sa ostalim Galima razilaze, on će svojim zauzimanjem povezati i jedan će poredak u cijeloj Galiji zavesti, a takvom se savezu čak ni cijeli svijet ne može oduprijeti” (Cezar 1980: 173).

hroničarska rečenica postala je lažni citat u kojem se, navodno, govori o „ujedinjenoj Galiji” i o „jednoj naciji” koja „prkosi vasseljeni”.

Povodom pitanja, a u vezi sa *Zapisima o Galskom ratu*, je li Cezar verodostojan hroničar, francuski istoričar Šarpantije (J.-P. Charpentier) veli da je teško odgovoriti na to budući da nemamo ispričanu priču i s galske strane o Cezarovim osvajanjima njihove teritorije. Međutim, Šarpantije vidi u Cezarovim *Zapisima* poseban značaj „za nas, sinove Gala”, tj. za Francuze, jer, čitajući ih, „vraćamo se našem nacionalnom poreklu” i „delimo emocije neustrašivih ratnika što su, u bitkama u kojima je sudba često izneverivala njihovu hrabrost, zadobijali divljenje i svojih neprijatelja”, i tako im odajemo priznanje (Charpentier 1891: VIII).

5. Latinizacija Galije

Uobičajeno se konstatuje da je od 50. godine pre n. e., nakon Cezarovih osvajanja, cela Galija stavljena pod rimsku upravu, osim, naravno, kako nam to svedoči stripovska hronika, jednog malog seoceta u Armorici, na severozapadu, koje se uspešno odupiralo Juliju Cezaru, u čemu zasluge imaju kako jogunasta galska narav, koju oličavaju Asteriks i Obeliks, Vercingetoriksovi savremenici, tako i čudotvorni drevni napitak koji donosi nadljudsku snagu, a koji spravlja druid Panoramski. Ipak, nemira i otpora je bilo i na krajnjem jugoistoku, podno Alpa, te je čak i 7. god. pre n. e. ugušena jedna pobuna, što je, prema Galiiu (1997: 101), predstavljalo poslednju etapu u osvajanju Galije. Tako možemo postaviti za kalendarski okvir rimskog osvajanja Galije 125–7. god. pre n. e., tj. od osnivanja Narbonske Galije u vreme rimskog konzula Domicija, preko Cezarovog ratovanja u Galiji 58–51. god., do Avgustovog dovršenja procesa pacifikacije stanovništva u alpskom i pirinejskom pojasu i slamanja pobune u Turbiji, podalpskoj mediteranskoj naseobini 7. godine pre n. e. Time je mogao da započne proces integracije Galije u administrativnu i kulturološku strukturu Rimske imperije, a taj proces se naziva romanizacijom.

Romanizacija Galije, ili *latinizacija* – kako veli Anrijet Valter (Walter 1988: 36) – u početku je zahvatala samo plemićke i trgovačke porodice, prvenstveno u gradskim područjima, budući da su društveno-ekonomski razlozi motivisali imućne Gale da se integrišu u rimsku zajednicu. I za Rimljane je najefikasnija strategija asimilacije, što ujedno znači i trajne pacifikacije galskog stanovništva, bila u tome da se pridobije za rimske ciljeve galska plemićka elita tako što bi se ona uključila u administriranje na zaposednutoj galskoj teritoriji. Galski dobrovoljci za rimske legije bili su brojni, i kad se vojno regrutuju, postaju i rimski građani koji se, posle vojne

službe, vraćaju u svoja sela sa statusom velikaša, poseduju zemlju i govore latinski. Tako su Gali u službi Rima postali naturalizovani Rimljani, tj. prihvativši rimske zakone, običaje i jezik, oni su *romanizovani Gali*, ili *Galo-Rimljani*.

Kako su, posle sto godina otkako je otpočela romanizacija, prvi Galo-Rimljani postali i rimski senatori, a što nije išlo bez političkog otpora, o tome detaljno piše Tacit u „Jedanaestoj knjizi” svojih *Anala*. Naime, iako su najugledniji Galo-Rimljani bili stekli pravo rimskih građana, ipak, na njih se gledalo s podozrenjem kao na „bogatašne kojih djedovi i pradjedovi, na čelu neprijateljskih naroda, ubojnim oružjem sasjekoše [rimske] vojske” kod opsednute Alezije, a što su primedbe koje su se čule u raspravi u rimskom senatu, 47–48. godine nove ere, kada su galo-rimski velikaši zatražili pravo da popune upražnjenja mesta u senatu. Na primedbe da je dovoljno to što Galo-Rimljani nose ime građana, te da im ne treba dati državne položaje jer time „ponizuju senatorska odličja i ukrase magistrata”, car Klaudije (Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus) prisutne je podsetio da je Lakedemonce i Atinjane upropastilo to što su pobeđene odbijali kao strance, dok je Romul, osnivač Rima, „bio mudar da premnoge narode u isti dan imade za neprijatelje, potom za građane”, te da potomci iz Narbonske Galije „u ljubavi prema ovoj domovini ne zaostaju za nama” (Tacit 1970: 266). Tako je nakon carevog govora senat izglasao da i Galo-Rimljani ostvare pravo da budu senatori.

A vezu antičke Galije s današnjom Francuskom, a to znači i značaj petovekovne rimske vladavine za nastanak i razvoj buduće francuske civilizacije, Gordana i Slobodan Vitanović vide i u podatku da jedan od najekskluzivnijih podruma vina u Bordou, čija je tradicija stara dve hiljade godina, nosi ime latinskog poete Ausonija (Decius Magnus Ausonius), Galo-Rimljanina koji je u pesmama, voleći Rim, ali ljubeći svoj zavičaj Burdigalu, tj. Bordo, pevao: „O zavičaju moj, tvoju slavu čine tvoja vina, tvoje reke i tvoji ljudi!” (Vitanović 1994: 18–19).

6. Jezik galskog duha i duh galskog jezika

S historiografije, u našem pregledu francuskog civilizacijskog referisanja na Gale, prelazimo na filologiju, i određenije – na jezičko-razgovorne i mentalitetske osobnosti francuskog duha koji veruje da i u ovoj oblasti baštini galsko nasleđe. Krenimo od francuske reči *Gaulois,e* (što znači – *Gal/Galkinja, galski*), za koju je zapisano u Roberovom rečniku (*Le Robert Collège*, 2005): kao pridev, izveden od imenice *Galija (Gaule)*, označava galski (keltski) narod, te idu primeri i objašnjenja – *Pustolovine Gala Asteriksa (Les aventures d'Astérix le Gaulois)*, „naši preci Gali” (« nos ancêtres les Gaulois »). Roberov rečnik (2005: 642) dalje beleži da

galski označava i ono što je u znaku preslobodne, neprilične ili raskalašne veselosti (« d'une gaieté un peu leste »); a kao imenica, označava galski jezik, a za osobu – odnosi se na „Francuze, kao potomke Gala” (« Français, en tant que descendant des Gaulois »). Dalje, izvedeni termin *gauloiserie* označava „razuzdan govor” (« propos licencieux »). U *Francusko-brvatskom ili srpskom rječniku* (1989), Valentin Putanec za pridev *gaulois* daje značenja – „galski, duhovit, veseo, prost, nepristojan”, dok *gauloiserie* definiše kao „nepristojnu, prostu šalu” (Putanec 1989: 433). *Enciklopedija francuske kulture* smatra *galštinu* „suštini korenom francuskog duha” (« la racine même de l'esprit français ») Francuza pre Franaka, tj. Gala.

Prema autoru enciklopedijskog članka Pjeru Lebonu (Lebon 1991: 332), generacije loše upućenih čitalaca pridavala je negativno određenje ovom terminu, a aristokratija je prezirala ležernost i slobodu koje su odlikovale *galštinu*, dok ona, *galština*, označava „bezazlenost, prostodušnost, iskrenost, telesnu krepkost, optimizam” (« la naïveté, l'innocence, la franchise, la bonne santé, l'optimisme »), i francusku književnost je razgaljivala još od srednjovekovnih pozorišnih farsi, lascivinih priča fabliau u 13. veku, i Rableovih (Rabelais) smehotresnih i jezički vulgarnih romanesknih pripovesti u 16. veku. Lebon još primećuje da *gauloiserie* nema prevodnog ekvivalenta u drugim jezicima, i da je ona svojstvena francuskom duhu kao izraz „jednostavnog i prostodušnog” (« simple et naïf »), „sočnog i razdraženog” (« succulent et nerveux ») govora.⁷ Uz *gauloiserie* ide i *grivoiserie* – što Putanec prevodi kao „prostota, masna šala (priča)” (1989: 455), koja pogađa stid, kako objašnjava profesor filosofije Erik Blondel (Blondel 1991: 370) i navodi savremeni primer – scenske nastupe komičara, što i odomaćeno nazivamo *stand up*, i satirične listove *Le Canard enchaîné* i *Charlie Hebdo*.

Ako *gauloiserie* jeste posebno obeležje francuskog duha danas, a koje se ispoljava jezički, pitanje je onda koliko se i sâm duh galskog jezika ispoljava u današnjem francuskom jeziku? Francuski je romanski jezik proizišao iz latinskog, a nije keltski jezik proizišao iz galskog – podseća Anrijet Valter (Walter 1988: 33), dok se određeni istoričarski krugovi prepuštaju nacionalnom zanosu i ponosu što su Gali preci Francuza, ili Francuzi potomci Gala. Naime, Gali su prihvatili jezik osvajača, i, svakako, to je bio postupni proces, tim pre što se galski jezik nije očuvao u pismenom vidu, i nikakve zapise na drevnom keltskom jeziku nemamo, za šta odgovornost snose druidi koji su sveta znanja prenosili usmenim putem, te zato, kako veli Pjer Gastal, „loše poznajemo galski jezik” (Gastal 2003: 8).

⁷ Autor ovog rada je za francusku reč *gauloiserie* smislio, *prostodušno* i *lako* poigravajući se, u značenjskom duhu samog tog pojma, srpsku prevodnu varijantu – *galština*.

Latinski jezik se širio kroz administrativnu upravu i školovanje, a nepismeni, sada više ne Gali, već Galo-Rimljani, radi trgovinske razmene su nalazili interes u tome da koriste latinski jezik. Tako je latinski jezik potisnuo govore starih Gala, „kojim su se sada služili jedino još neuki ljudi izvan sistema”, ali će *keltski supstrati* izvršiti „osetan uticaj na razvoj latinskog od klasičnog, preko vulgarnog, do kasnijeg romanskog jezika” – kako zaključuju Gordana i Slobodan Vitanović (1994: 18). Takav *latinski jezik*, koji su prihvatili Gali, „kvareći ga u pogledu izgovora i gramatike, bogateći ga u pogledu rečnika”, kako veli Ljubomir Petrović (Petrović 1937: 6), nazvan je *romanskim (le roman)*, i prihvaćće ga i novi osvajači Galije, Franci, od kojih će, terminološki, poteći – Francuska, Francuz, francuski jezik. Tako je obični narodni, nekada latinski sada romanski, u 9. veku, predstavljao preteču francuskog jezika, kao svojevrsni prastari francuski, koji će, u vidu u kom je postojao od 11. do 15. veka, istorijska lingvistika imenovati kao *starofrancuski jezik (l'ancien français)*.

A šta znamo o galskom jeziku, kakvim se govorilo u antičkoj Galiji pre romanizacije, u periodu od 5. do 1. veka pre n. e. Galiu pominje (1997: 15–16) kako su filolozi, još od 18. veka, nastojali da rekonstruišu odlike keltskih govora na osnovu još živućih keltskih jezika – bretonskog, velškog i škotskog gaelskog, te da se suštinski na tome zasniva naše *poznavanje* starih keltskih govora koji su se u potpunosti ugasili, nakon što su vekovima koegzistirali s grčkim, latinskim i germanskim. Ono što je ostalo od galskog u današnjem francuskom svodi se na jedva stotinak reči. Uglavnom, ostaci starog galskog jezika nalaze se u imenima gradova. Zahvaljujući toponimiji, disciplini koja izučava poreklo imena geografskih mesta, Anrijet Valter (1988: 38–39) razvrstava gradove čija imena vode poreklo iz galskog jezika na četiri tipa: 1. *odbrambena mesta*, koja imaju sufiks –*dunum* ili –*durum*, što znači *utvrđenje* (na primer: Lugdunum → Lyon); 2. *trgovinska mesta*, sa sufiksom –*magus*, što znači *tržnica* (Rotomagus → Rouen); 3. *sveta mesta*, koja se prepoznaju po imenima koja sadrže oblik –*nemeto* koji označava *svetilište/bram* (Nemethodurum → Nanterre); 4. *posebni slučajevi*, u kojima nazivi mesta nose oblik –*lano*, za ime ravnice, ili oblik –*bona* za luku (Juliobona → Lillebonne, s prvobitnim značenjem Luka Julija Cezara).

U *Praktičnoj gramatici (Grammaire pratique, 1983)*, Alber Amon (Hamon 1983: 123, 237) navodi kao galske tragove u francuskom jeziku upitno inverzivno *est-ce que* (doslovno „je li to da”), te upitnu leksičku ekstenziju *qu'est-ce que* (doslovno „šta je to što”), danas raširene u razgovornom francuskom jeziku, a u kojima se očituje galska jezička sklonost ka gomilanju reči u govoru, jer, etimološki gledano, *qu'est-ce que* i *est-ce que* jesu pleonazmi. Obrti, konstrukcije i izrazi svojstveni francuskom jeziku nazivaju se *galicizmima (gallicisme)*, a samim tim terminom za

duh francuskog jezika, a koji je usvojila lingvistika, sugeriraju nam se da u francusko jezičko nasleđe računamo i iščezli galski idiom. Jesu li istorija, arheologija i lingvistika, umesto naučno potkrepljene teze o galsko-francuskim vezama, ponudile slabo argumentovanu hipotezu o galskom poreklu Francuza, čime su utrle put jednom političkom mitu, ili je, zapravo, politika ta koja je mobilisala naučni svet da isfabrikuje legendu, kako bi se njome manipuliralo u patriotske svrhe? Nastojaćemo da dobijemo odgovor u nastavku ovog razmatranja.

7. Galsko poreklo Francuza kao moderni politički mit

U razmatranju veza između francuskog nacionalizma i keltskog identiteta, Majkl Ditler, američki antropolog s Univerziteta u Čikagu, objašnjava (Ditler 1994: 587) da su, sve do Revolucije iz 1789. godine, plemstvo i monarhija ljubomorno držali monopol nad nacionalnim identitetom, čije su korene videli u franačkoj vladarskoj lozi od Klovisa, tj. Hlodoveha, na početku šestog veka, a kako su francuski plemići potomci franačkih velikaša, oni su time i baštinici društvene moći nad potčinjenim galskim ili galo-rimljanskim pukom. Grof Bulenvilije (Comte de Boulainvilliers, 1727), podseća nas Ditler (1994: 587), tvrdio je da je Francuska sazdana od dve rase naroda – od plemstva, koje čine potomci Franaka, i od Trećeg staleža, tj. običnog naroda, koji potiče od Galo-Rimljana. Staleško ustrojstvo, opšteprihvaćeno u francuskom društvu sve do epohe prosvetiteljstva, podsticalo je i izvesnu društvenu pokretljivost u smislu da je kralj mogao da uvede običnog građanina („Gala”) u redove plemstva.

Međutim, ta *izmišljena etničko-rasna dihotomija*, kako to imenuje Ditler (1994: 587), a na kojoj je ideološki zasnovano klasno društvo, posejala je i klicu narodne kontramobilizacije s izbijanjem Revolucije od 1789. godine. Naime, galski identitet je dvostruko korišćen u Revoluciji: najpre, građanstvo se njime suprotstavilo plemstvu, čime je onda taj sukob predstavljen i kao rasni sukob; a zatim, galsko poreklo je poslužilo kao društveni pokretač u političkom svenarodnom ujedinjenju u jednu naciju. Emaniël Žozef Siejes (Sieyès), u brošuri *Šta je Treći stalež? (Qu'est-ce que le Tiers État ?)*, objavljenoj u januaru 1789. godine, retorski se pita „zašto ne bi oterali nazad u šume Frankonije sve one porodice koje umišljaju i dalje da potiču od rase osvajača i da baštine i prava na osvojeno”, i poziva da se nacija očisti tako što će biti „svedena na potomke Gala i Rimljana koji vrede barem jednako kao potomci divljaka izašlih iz šuma i močvara nekadašnje Germanije” (Sieyès 2002: 8–9).

Carska Francuska, najpre s Napolenom (1804–1815), a zatim i za Drugog carstva (1852–1870), takođe će svoje nacionalne korene videti u dvostrukom vidu

– galskom i rimskom, tj. galo-rimskom, a ne samo galskom pre rimskog osvajanja, i carska osvajanja, iako se mogu politički čitati i kao uspostavljanje nekadašnjih keltskih granica, više su nalazila istorijsku simboliku u rimskom imperijalnom nasleđu, kako primećuje Majkl Ditler (1994: 588). Period od 1850. do 1914. godine ovaj američki antropolog vidi kao etapu velikog istorijskog i političkog preoblikovanja nacionalnog karaktera i definisanja francuskog patriotizma, a u čemu će značajnu ulogu odigrati Vercingetoriks, koji izlazi iz istorijske tame i postaje veliki nacionalni junak.

Istorijsko-politički kliše zvani „Gali, naši preci” ulazi u školsku poduku počev od 1867. godine, a moderni politički mit „o Vercingetoriksu kao nacionalnom junaku, martiru i simbolu osvete”, kako ga određuje Ditler (1994: 591), poslužiće za kolektivni psihološki transfer u lečenju nacionalne frustracije nastale iz poraza u ratu s Prusima 1870. godine, kada je Francuska ponižena time što je izgubila teritorije na istoku (Alzas-Lorena), a koje će povratiti tek posle Prvog svetskog rata. Međutim, i u Petoj republici političari se pozivaju na francusko nacionalno nasleđe, čiji su temelji postavljeni u galskoj epohi. Ditler podseća (1994: 592–593) kako je predsednik Fransoa Miteran (Mitterand) 1985. godine, na mestu nekadašnjeg galskog utvrđenja Bibrakt (Bibracte), danas Mon Bevre (Mont Beuvray), odakle je Vercingetoriks bio pokrenuo galski ustanak protiv rimskih osvajača, održao politički govor u kojem je pozvao na nacionalno jedinstvo, navodeći da je na tom mestu odigran „prvi čin francuske istorije”, a da su Žiskar d'Esten (Giscard d'Estaing) i Žak Širak (Jacques Chirac) odabrali da otpočnu svoju kampanju za evropske izbore 1989. godine sa mesta nekadašnje Gergovije, gde je Vercingetoriks „ostvario prvu pobedu Francuske” (Dietler 1994: 584). Nikola Sarkozy (Sarkozy), kao kandidat na predsedničkim izborima 2017, zagovarao je *asimilaciju*, a ne više nezadovoljavajuću neuspelu integraciju, jer, kako je poručio na predizbornom skupu održanom u septembru 2016. godine u Frankovilu (Franconville): čim postanete Francuz, time i Gali postaju vaši preci.⁸

Za Majkla Ditlera nema dileme: teza o galskom poreklu Francuza jeste politički mit koji su svojim istraživačkim zaključcima, što odudaraju od njihovih činjeničnih nalaza, istoričari, arheolozi i antropolozi podržali, što ih čini saučesnicima u održavanju jedne pseudoistorije u političke svrhe. Američki antropolog tvrdi (1992: 597) da su arheološka istraživanja o Keltima politički motivisana i sponzorisana od strane države, koja i raspolaže sredstvima neophodnim da se obave istraživanja, čime su onda arheolozi uslovljeni da svojim radom potkrepe nacionalnu mitologiju, u

⁸ « Nous ne nous contenterons plus d'une intégration qui ne marche plus, nous exigerons l'assimilation. Dès que vous devenez Français, vos ancêtres sont Gaulois » (Le Monde, internet).

ovom slučaju o galskom identitetu francuskog naroda. Naša je dužnost, ističe Ditler (1994: 599), da pokrenemo kritičku debatu o manipulacijama nad istorijskom prošlošću i da obznanimo duboku aistorijsku prirodu brojnih opšteraiširenih istorijskih pogleda na pitanje nacionalnog identiteta i porekla. U tom smislu: „Slučaj s našim precima Galima predstavlja ubedljiv primer toga s kakvim se delikatnim izazovom suočavaju arheolozi u nastojanju da razotkriju vezu između toga kako je prošlost uticala na sadašnjost i toga kako sadašnjost izmišlja svoju prošlost i manipuliše njome.”⁹

8. Zaključak

Koliko je francuski duh prožet galskim naravima i koliko se francuska kultura temelji na galskoj ostavštini, ostaje tema za multidisciplinarne pristupe – istorijske i arheološke, sociološke i antropološke, filološke i lingvističke. Izvesno je da se u našem poznavanju drevne keltske/galske civilizacije legenda i istorijski činjenično prepliću i pogrešno razlučuju. Svedimo istraživački bilans tako što ćemo s filologom Anrijet Valter konstatovati da su Gali svojim *potomcima* Francuzima ostavili jedva stotinak reči za upotrebu i izvestan broj toponima sada u modifikovanom pravopisnom vidu, a da francuski jezik ima latinski za svog razgovornog pretka, a ne galski govor; s filosofom Blondelom i istraživačem Lebonom prihvatimo da je *galština* (*gauloiserie*), kao *šaljivo, sočno, prostodušno, živčano* komuniciranje, ugrađena u današnji francuski nacionalni duh; s istoričarem Mikelom i s antropologom Ditlerom kritički sagledajmo političku pozadinu istoričarske teze o galskim korenima Francuza.

Ako prihvatimo da francuska nacionalna putanja počinje od antičkih vremena, onda ne gubimo iz vida da su francuski jezik, društvo i duhovnost, od prvobitne galske osnove, morali proći kroz najmanje dva gusta filtera: najpre kroz latinski filter, od 1. do 5. veka, u procesu romanizacije, odnosno latinizacije galskog stanovništva, a zatim kroz franački filter, od 5. do 10. veka, kada su Gali, već u potpunosti romanizovani, a kojima je maternji jezik postao jedna nova narodna varijanta latinskog govora, nazvana romanski, pretrpeli još jednu invaziju, ovog puta germansku, od strane Franaka Ripuanaca. Ovi osvajači su prihvatili jezik starosedelaca, ali su i u govor, kao i u same običaje nove društvene zajednice, uneli nešto od svoje germanske osobenosti. Galsko, latinsko, germansko – nije li trostruko francusko nasleđe? A u kojoj međusobnoj procentualnoj srazmeri svako

⁹”The case of ”our ancestors the Gauls” offers a compelling example of the delicate challenge that faces archaeologists in sorting out the relationship between how the past has produced the present and how the present invents and manipulates its past” (Dietler 1994: 599).

od tih rasnih i civilizacijskih nasleđa ima udela u stvaranju francuskog nacionalnog bića, pitanje je koje može dati povoda i razloga za dalja kritička razmatranja i nova istraživanja.

Literatura

1. César, Jules (1891), *Commentaires sur la guerre des Gaules*, Éd. revue par Félix Lemaitre, Paris : Garnier Frères.
2. Cezar, Gaj Julije (1980), *Galski rat. Gradanski rat*, Novi Sad: Matica srpska.
3. Charpentier, J.-P. (1891), "Étude sur César", in : César, *Commentaires sur la guerre des Gaules*, Paris: Garnier Frères, I–XVI.
4. Corbellari, Alain (2010), "D'Alix à Astérix : des usages idéologiques de la bande dessinée dans la réception de l'Antiquité", *Études des lettres*, 2010, n° 1–2, pdf, internet, dostupno na: <http://journals.openedition.org/edl/403> (pristupljeno 13. februara 2018).
5. Dietler, Michael (1994), "Our Ancestors the Gauls: Archaeology, Ethnic Nationalism, and the Manipulation of Celtic Identity in Modern Europe", *American Anthropologist*, New Series, vol. 96, n° 3, 584–605.
6. Galiou, Patrick (1997), *Le monde celtique*, Paris : Éditions Jean-Paul Gisserot.
7. Gastal, Pierre (2003), *Sous le français, le gaulois*, Paris : Le Sureau.
8. Grenier, Albert (1970), *Les Gaulois*, Paris : Payot.
9. Guinle, Jean-Philippe (1997), *Les souverains de la France*, Paris : Larousse.
10. Hamon, Albert (1983), *Grammaire pratique*, Paris : Hachette.
11. Jenni, Alexis (2011), *L'art français de la guerre*, Paris : Gallimard.
12. Lebon, Pierre (1991), "Gauloiserie", *Encyclopédie*, Paris : Électis, 332.
13. Le Monde (2016), "Pour Nicolas Sarkozy, nos ancêtres étaient les Gaulois mais aussi les tirailleurs musulmans", internet, dostupno na: https://www.lemonde.fr/election-presidentielle-2017/article/2016/09/24/pour-nicolas-sarkozy-nos-ancetres-etaient-les-gaulois-mais-aussi-les-tirailleurs-musulmans_5002989_4854003.html (pristupljeno 5. jula 2018).
14. Le Robert Collègue (2005), Paris : Dictionnaires Le Robert.
15. Miquel, Pierre (1976), *Histoire de la France*, Tome 1 – Des Gaulois à Napoléon, Paris : Marabout.
16. Pape, Louis (1991), "Alésia", "Gaule et Gaulois", "Vercingétorix", *Encyclopédie*, Paris : Électis, 24, 328–330, 693.
17. Peroa, Eduar, Rože Duse i Andre Latrej (1961), *Istorija Francuske*, Beograd: Prosveta.
18. Petrović, Ljubomir (1937), *Istorija francuske književnosti srednjega veka i preporodaja*, Beograd: Izdanje knjižare Vlad. N. Rajković i Komp.
19. Plutarh (1950), *Aleksandar Makedonski i Gaj Julije Cezar*, Novi Sad: Matica srpska.
20. Putanec, Valentin (1989), *Francusko-hrvatski ili srpski rječnik*, Zagreb: Školska knjiga.

21. Sieyès, Emmanuel Joseph (2002), *Qu'est-ce que le Tiers État ?*, Paris : Éditions du Boucher.
22. Tacit (1970), *Anali*, Zagreb: Matica hrvatska.
23. Vitanović, Slobodan i Gordana Vitanović (1994), *Francuska civilizacija*, Beograd: Centar za geopoetiku.
24. Walter, Henriette (1988), *Le français dans tous les sens*, Paris : Robert Laffont.

Original research article
UDC 930.85:316.722(=133.1)
DOI 10.21618/fil1818523v
COBISS.RS-ID 7931416

Nermin S. Vučelj
University of Niš
Faculty of Philosophy
Department of French Language and Literature

GAULS, ANCESTORS OF THE FRENCH: BETWEEN POLITICAL MYTH AND HISTORY

Summary

The Celtic or Gallic civilisation was based on laws, norms and customs that were transmitted orally from one generation to another within the Celtic communities. This is the reason why we have no written document left by the Gauls. Julius Caesar's *De Bello Gallico* represents the only complete chronicles that have remained to testify indirectly to the Gallic civilisation. But the chronicles of Caesar refer only to the period of decline of the Gauls, when they were invaded by the Romans in the middle of the 1st century BC, whereby defeat marked the end of Gallic independence and the beginning of the process of romanisation of Gallic territories. The official history of Gallic society was confronted more with Celtic legends than with truthful documents. But sometimes, for political reasons, the official history takes myths for the facts, as it was the case in France under the Third Republic (1870–1940). The thesis on the Gauls as the ancestors of the French nation made the basis of the education system and served in the politics of the national unity in the name of republican ideals. Does that myth still remain? By referring to the historical, philologi-

cal and anthropological papers, this research offers a critical analysis of the theory on the Gauls as the French ancestors, it offers a critical review of this French modern political myth and examines parallels between the Gallic and French spirit, in order to clear mythical and historical issues in our knowledge of the old Celtic/Gallic civilisation.

Key words: Gauls/Celtic, Romanisation, French, History, Political Myth.

Preuzeto 15. 7. 2018.
Prihvaćeno 7. 12. 2018.